

ชื่องานวิจัย การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร
ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ
ปีงบประมาณ 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ 3) เปรียบเทียบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณของชุมชน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 4) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณของชุมชน 5) สภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณภายในชุมชนของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลได้และอาศัยอยู่จริงในชุมชนบ้านเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ชุมชนบ้านกู่ประภาชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และชุมชนบ้านกู่ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 474 คน โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบ ได้แก่ ทีเทส เอฟเทส วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านความคิดเห็น ด้านปรัชญาในการดำเนินชีวิต ด้านพิธีกรรม ด้านความเชื่อ และด้านหลักธรรมคำสอนของศาสนา ตามลำดับ

หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือน มีความต้องการในการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านเงิน ด้านวัสดุ-อุปกรณ์ และด้านคน ตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนครัวเรือนที่มีเพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และตำแหน่งในชุมชนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำ โบราณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความคิด

ส่วนใหญ่การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านคน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านข้อมูลข่าวสาร นั้นย่อมนำมาซึ่ง การที่หัวหน้าครัวเรือนจะมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ ด้านคน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านข้อมูลข่าวสารหรือไม่ นั้น ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการในด้านความคิด ด้านปรัชญาในการดำเนินชีวิต และด้านหลักธรรมคำสอนของศาสนา ยกเว้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการในด้านพิธีกรรมและความเชื่อ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านเงิน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณภายในชุมชนของกลุ่มจังหวัดร้อยแก่น ถึงแม้จะพบว่า ชุมชนทั้งสามได้มีหน่วยงานหลักซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้าน และที่สำคัญมีการเปิด โอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐต่อการพัฒนาแหล่งน้ำที่ชุมชนได้พึ่งพาอาศัย แต่ก็ยังขาดการวางแผนการใช้และอนุรักษ์น้ำที่เหมาะสม ดังนั้นการที่จะสามารถบริหารจัดการแหล่งน้ำ โบราณเพื่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยประชาชนในพื้นที่เพื่อทำการค้นหาภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ในส่วนของ
มสอ. อนุรักษ์น้ำ

สำนักวิทยบริการฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศกาน	
รับรับ.....	26 ก.พ. 2556
รับลงทะเบียน.....	
เลขทะเบียน.....	คจ. 213246
เลขเรียกหนังสือ.....	333.911 ก128ก

evaluated as high degree, which can be ranked from the highest to the lowest as follows: information, money, equipment, and person, respectively.

In comparison, there was no different opinion on using the local wisdom in ancient reservoir management of RoiKaenSan Province Groups from the representative household with difference of gender, age, marriage status, occupation, and income, which was statistical rated at .05, except the representative household which was statistical rated at .05 in the aspect of education.

The relationship analysis revealed that the using the local wisdom in ancient reservoir management in the aspect of ideal, philosophy in the way of life, and religious doctrines were related to the community participation to reserve ancient reservoir in the aspect of person, equipment, and information at .05 significant level. However the using the local wisdom in ancient reservoir management in the aspect of ceremonial, and belief were no related to the community participation to reserve ancient reservoir in aspect of money at .05 significant level.

At present situation and problem in the ancient reservoir management of RoiKaenSan Provincial Groups met that although had supporting institute which perform the coordinator and appropriate to developing river institute, and people could the making decision of government sector. But could not have planning in uses and conservation for source of ancient water. Thus will can do ancient reservoir management have efficiency depend on the community participation to reserve ancient reservoir.